

Nr. 3-6. september 1941.

Til våre lesere.

Det foreligger nå sikre meldinger om at radioapparatene i Oslo vil bli inndratt i den nærmeste framtid. Det er allerede sørget for lagerplass for apparatene på Bjølsen skole, hvor det arbeides med å sette opp hyller for dem. Sørg derfor at Norsk Tidend allerede nå får bredest mulig innpass blandt befolkningen i Oslo.

Sverige og krigen. Det er ikke mange nøytrale stater igjen i Europa i dag. To av disse nøytrale stater, Tyrkia i syd og Sverige i nord, er kommet i en særlig farlig stilling etter Tysklands overfall på Sovjet-samveldet. Det er mulig Tyrkias stilling i øieblikket er farligst, men Sverige ligger oss nærmere og svenskens holdning berører oss mer direkte. Og det hersker også stor uklarhet om Sveriges holdning etter 9. april i fjor.

Enkelte elementære kjennsgjerninger er det straks mulig å slå fast. Den overveiende del av den svenske befolkning, og først og framst arbeiderbevegelsen, står på vår side i kampen. I denne forbindelse skal man ikke la seg forvirre av de siste aksjoner mot de svenske kommunistene. Socialdemokratene i Sverige har alltid tatt en annen holdning til kommunistene og Sovjetsamveldet enn norsk arbeiderbevegelse. Det er jo også grunn til å minne om at norsk arbeiderbevegelse offisielt tok en sovjetfiendtlig holdning under forrige Finnlandskrig. Det som man framforalt ikke må glemme er at det svenske folk sikkert nesten enstemmig ønsker å være utenfor krigen og at dette har lykket hittil. Det kan vi vanskelig bebreide svenskene, for det var også vår holdning før 9. april. Da hevdet vi fremdeles nøytralitetspolitikken, men vi var etterhvert blitt klar over at hvis den ikke førte fram, måtte vi sørge for å komme med på den riktige siden. Sverige har gjennomført en voldsom opprustning som har kostet store ofre, og det er den viktigste årsak til at Sverige har kunnet bevare en slags nøytralitet. Denne politikk vil svenskene fortsette så lenge det er mulig, men det er lite som tyder på at det svenske folk eller dets politiske ledelse skulle kapitulere og gå med aksemaktene. Det er riktig at det finnes visse tyskvennlige elementer både innenfor kongehuset, regjeringen, de politiske partier, pressen og den reaksjonære overklasse. Men noen avgjørende innflytelse har disse kretser ikke. Kongen, utenriksministeren og en del kjøpte presseorganer er hva man kan kalle tyskvennlige, men det er en grov feil å forveksle deres holdning med det svenske folks. En annen sak er det at regjering og riksdag kan komme i en tvetydig stilling når den skal gjennomføre en nøytralitetspolitikk under de nivående vanskelige forhold. Det var også tilfelle med den norske regjering og det norske storting i tiden før 9. april.

Den 22. juni - samme dag som Tyskland overfalt Sovjetsamveldet fram-satte tyskerne følgende krav i Stockholm: 1) Rett til transitt av en tysk divisjon fra Norge til Finland. 2) Nödlandingsrett for tyske fly i Nord-Sverige. 3) Rett for tyske transport- og krigsskip til uavhengig av internasjonale bestemmelser å gå inn til svenske havner og reparere der. 4) Rett til ukontrollert bruk av svenske rikstelefonledninger. Kravene var framsatt nærmest i ultimatumens form, men tyskerne gikk på at de kunne forelegges Riksdagen forutsatt at avgjørelsen falt i løpet av to-tre dager.

Det første av disse kravene la tyskerne mest vekt på. Dette krav ble tilslutt innrømmet, og de andre krav ble delvis innbekommet. Men det var stor strid om disse spørsmål i riksdagsgruppene, og blandt sosialdemokratene, som har flertall i riksdagen var det stort flertall for å avvise dem. Regjeringsflertallet gikk imidlertid inn for å imøte-

komme kravene, og det fikk til slutt sin vilje.

Siden dette skjedde har imidlertid situasjonen vesentlig endret seg. Det er ingen tvil om at den svenske hærledning på det tidspunkt da kravene ble framsatt regnet med at Sovjetsamveldets motstandskraft ville være brutt i løpet av få uker, og at Sverige derfor måtte sørge for å holde seg utenfor. Dens oppfatning var sikkert også dominerende i ledende politiske kretser. Dernest fantes fra gammelt en russisk-fiendtlig stemning, og det var sikkert mange som regnet med at den tysk-russiske krig ville føre til en forsoning mellom Tyskland og England. De tenkte seg med andre ord at "korstogsparolen" skulle virke. Men alt dette slo feil. Sovjetsamveldet fortsetter kampen med uforminset kraft etter 11 ukers krig, og de tyske armeer forblør på de russiske stepper. Tyskland er ikke lenger så farlig som i juni. England og De Forente Stater har stillet seg hensynsløst på Sovjetsamveldets side i kampen mot nazismen, og enkompromissfred er dermed umulig. Og dessuten har den svenske folkestemning råget meget sundt når det gjelder Finnlands annen "frihetskamp". Under forrige Finnlandskrig sendte svenskene omkring 10 000 frivillige til Finland, og det ble også gitt meget omfattende økonomisk og materiell støtte. Nå er situasjonen en helt annen. Det har hittil bare meldt seg omtrent 800 Finnlandsfrivillige, og det er tross alt bare en liten prosent av de unge nazister som finnes i Sverige i dag. Den materielle og økonomiske støtte til Finland har vært betydningsløs, og den menige svenske resonnerer som oss nordmenn, at det er bra at naziyngelen lar seg slakte for tyskernes sak - for så er vi kvitt dem. Det tyske forsøket på å hverve svensker til Waffen SS er også falt i fisk, og hvervingen er nå høytidelig forbudt av de svenske myndigheter.

Forvirringen i svenske politiske kretser og i pressen var stor i dagene omkring 22. juni, men nå har stillingen vesentlig bedret seg. I en tale som Per Albin Hansson holdt 29. juni la han ikke skjul på at det hadde vært store indre stridigheter under behandlingen av krigssituasjonen. Men han understreket samtidig meget bestemt at de innrømmelser som var gjort, var meget begrenset, og at de ikke skulle gjentas.

Høyres fører, Gösta Bagge, holdt også tale hvor han bl.a. sa at Sverige fortsatt ville verne sin frihet og selvstendighet. Begge disse taler ble meget unådig opptatt i Berlin. Den misnöye som både finsk og tysk presse har gitt uttrykk for i anledning den minimale svenske hjelp til Finland taler også sitt tydelige språk. Forsvarsminister Skjöld har også offentlig gitt uttrykk for at Sverige vil vite å forsvare seg, og Landsorganisasjonens formann, August Lindberg, har sagt klart fra hvor den svenske fagbevegelse står i storaktskrigen.

Sverige har gjennomlevet en meget vanskelig tid, men det er forhastet å anta at Sverige har sviktet. Sverige har benyttet tiden til å ruste, og det er i dag en militær maktfaktor av betydning. Vi har ingen virkelig grunn til å mistenke at denne militærmakt direkte eller indirekte vil bli anvendt mot oss. Den er tvertimot en reserve som kan bli av den aller største betydning for vår egen frihetskamp når tiden er moden til å ta et samlet oppgjør med nazismen i Norden.

Östfronten. Siden vår siste oversikt har tyskerne praktisk talt ikke hatt framgang på den sydlige del av fronten, i Ukraine. Budjennis armeer har åpenbart i god behold trukket seg tilbake over Dnjepr og deres kampkraft er ubrutt. I Dnjepr-buen har tyskerne riktignok besatt en del brohoder på vestre elvebredd, deriblandt den viktige industriby Dnjepr-opetrovsk. Men ikke på noe punkt har de greid å sette over elven. Russerne holder ennå Odessa, men akse-troppene har trent litt lenger fram mot byen. Det er nå over 3 uker siden de russiske tropper i Odessa mistet landforbindelsen med hovedstyrkene og de tyske profetier om at byen kunne falle nårsomhelst er gjort tilskamme. Store rumenske troppestyrker har i disse ukene løpt storm mot Odessa, men de er hver gang

blitt kastet tilbake med store og blodige tap. Russerne melder at 3 rumenske divisjoner er blitt fullstendig ødelagt under disse operasjon-er. Således har den 5. rumenske divisjon mistet 9000 mann, og den 7. divisjon mistet på en uke over 7000 mann. Den tredje rumenske infant-eridivisjon ble slått på flukt og tapte over 10 000 mann. Etter rus-siske meldinger har en rekke rumenske divisjoner mistet 75 til 80 % av sin styrke, og deres tap av matriell har vært enda større. Et enkelt regiment av den 15. infanteridivisjon, som opprinnelig hadde en styrke på over 4000 mann, bestod etter kampene av bare 370 mann, resten var falt, såret eller tatt tilfange.

På midtfronten i området om Smolensk, har tyskerne ikke kommet av flekken de siste ukene. Derimot har russerne gått til omfattende og meget kraftige motangrep, og har gjenerobret en rekke byer hvis navn ikke oppgis. Tyskerne har hatt store tap under disse kampene.

I Estland har tyskerne endelig etter hårde kamper erobret resten av fastlandet med byene Tallinn og Baltischport. Derimot holder russerne Ösel og Dagö utenfor kysten, og de holder fremdeles Hangö på sydvest-spissen av Finland slik at de fortsatt har kontrollen over innløpet til Den finske Bukte.

I den siste tiden har kampene vært særlig voldsomme i området om kring Leningrad. Tyskerne har ikke kommet videre ved kysten, men de har hatt en del framgang lenger syd - således hevder de at de har gått over jernbanelinjen Leningrad-Moskva på flere steder. Men også her har russerne gått til motangrep, og det er åpenbart at det viktige rust-ningscentrum Leningrad vil bli forsvart til det ytterste. Russerne har et sterkt flyvåpen i dette område, og forsvaret lettes også ved at den russiske flåten kan gripe aktivt inn i kampene ved kysten. Terrenget om-kring Leningrad er dessuten myrete og er vanskelig å komme fram i for tanks og motoriserte styrker. Slaget om Leningrad raser dag og natt og ingen av partene gir detaljerte meldinger om kampenes forløp.

På den finske fronten har det vært større virksomhet den siste uk-en, og da særlig på det Karelske Nettet. Her har finnene gjenerobret Viborg, og de har nådd så langt fram at de nå inntar omtrent samme lin-je som de hadde da kampene begynte i november 1939. Finnene melder og-så om framgang øst for Ladoga og øst for Salla langt i nord. Men stort sett holder russerne stillingen på den finske nordfront. Det er meget som tyder på at kampene i Finland for en tid vil flytte over på den diplomatiske fronten. Sterke krefter i Finland, særlig innenfor ar-beiderbevegelsen, har gang på gang slått fast at Finland ikke har and-re krigsmål enn å gjenerobre de områder som gikk tapt i mars 1940. Dis-se mål har finnene nådd, og det er ingen tvil om at det store flertall av det finske folk nå ønsker fred. Men det er like sikkert at tyskerne vil motsette seg at finnene trekker seg ut av "korstoget" mot bolsje-vismen. Tyskerne har store tropestyrker i Finland, og de vil sikkert ikke vike tilbake for noe når det gjelder å opprettholde nordfronten mot russerne. Det er også klart at det finnes sterke krefter i Finland som går helt inn for forbundet med den tyske nazisme, og sannsynligvis får disse overtaket. I et opprop til de finske tropper sier Mannerheim uttrykkelig at det kreves fortsatt utholdenhet av den finske hær og at tiden ennå ikke er kommet til å bytte sverdet med pløgen. Dette opp-ropet viser at meningen er delte, og det er derfor tross alt grunn til å håpe at den finske innsats i krigen fra nå av vil avta i styrke. Hvis den finske reaksjon driver det for langt kan Finland komme til å stå i borgerkrigens tegn. Det er et farlig varsel at det finske politi nettopp har arrestert 6 radikale sosialdemokratiske riksdagsmenn.

Finnes tap har vært svære, og de finske krigskorrespondenter leg-ger ikke skjul på det. En korrespondent skriver endog at "de falnes an-tall er enormt stort", og alle korrespondenter er enige om at tapene denne gang er større enn under vinterkrigen i fjor, da finnene mistet 23 000 mann. De finske meldinger kan gi oss en forestilling om de tyske tap. Det er sikkert ingen grunn til å anta at tapene på den tyske fron-

ten er minddree enn på den finske. Heller tvertimot. Finnene kjemper i et terreng dekket med skog, og de kjenner dessuten terrenget fra før, mens tyskerne må operere på de åpne russiske sletter som gir små muligheter for dekning. Kanskje har tyskerne større militær trening, men til gjengjeld er finnene sikkert flinkere til å utnytte terrengforholdene. Finnen fører også i stor utstrekning en enkeltmanns krig hvor de individuelle ferdigheter kommer bedre til sin rett, mens tyskerne går på i masser og derfor må ha større tap. Hvor store er de tyske tapene? Ingen kan vite det med sikkerhet. Churchill hevder at de sikkert utgjør 1½, kanskje 2 millioner. Den siste russiske oversikten anslår dem til 2½ million. Russerne regner med at minst 60 tyske divisjoner for alltid er satt ut av spillet og at et stort antall andre har fått sin kampkraft vesentlig nedsatt.

Det er sikkert at de tyske tap har vært enorme, og når de etterhvert blir kjent, vil de ha en voldsom virkning på hjemmefronten. I russisk radio hevder man allerede at Hitlerregimet ryster i sine grunnvoller på grunn av den opposisjon som har reist seg i Tyskland. De falne og fangede tyske soldater har omkring 10 millioner sørgende slektninger, sies det, og mange av dem vil lett slutte seg til denne opposisjonen. Blomsaten av den tyske feltarme eksisterer ikke mer, og reservene tynnes ut. Berliner Börsenzeitung inneholder således en notis om at underbefalskolene nå utdanner 16 års gutter. De tyske radiosendinger avbrytes for tiden stadig av sendere på samme bølgelengde, som driver en voldsom propaganda mot Hitlerstyret og forteller om de blodige tap på østfronten. Svenske aviser regner med at det er mulig at den tyske opposisjon har noe med disse radiosendinger å gjøre.

Lønns spørsmålet står fremdeles i stampe. Den 30. juli meddelte Reichskommissar Terboven Landsorganisasjonens representanter at det kunde påregnes forhandlinger om dyrtidstillegg. Det nye D irektorat for Arbeidsorganisasjoner hadde fått særskilt pålegg om å ta seg av denne saken ble det sagt. Det later imidlertid til at D irektoratet har bestemt seg til å sabotere dette oppdrag. Det er nå gått over en måned, men tross ustanselige henvendelser er ingenting gjort fra Direktoratets side. Nå later det til at Sosialdepartementet overveier å ta seg av saken. Myndighetene sliss og saboterer hverandre, og arbeidsfolket blir holdt for narr. Slik ser fagstyret ut i praksis.

Tvangsutskrivning av arbeidere. Den tyske admiralstab har henvendt seg til en rekke verksteder i Oslo med krav om å få overført norske fagarbeidere til de nye krigsmarineverftene i Bergen og Trondheim. Det som forlanges er i første rekke jern- og metallarbeidere, dernest også byggningsarbeidere. Det spørres etter flere tusen mann. Folkene oppfordres til å melde seg frivillig. Skjer ikke dette, vil det imidlertid bli foretatt tvangsutskrivning, meddeler tyskerne. Sosialdepartementet har sendt ut den nødvendige forordning 9. juli i år. Den fastsetter straff og bøter eller fengsel inntil 3 måneder for den som nekter å la seg tvangsutskrive. Vi skulle anta at interessen for frivillig tjeneste vil vise seg å være svært liten. De nye marineverftene i Bergen og Trondheim blir i første rekke ubåtverfter. Arbeidet vil bestå i å utruste og reparere de ubåter som skal ut for å torpedere norske og allierte sjøfolk. Helt farsfritt blir arbeidet vel heller ikke. De utskrevne arbeidere skal innlosjeres i barakker sammen med det tyske militær på stedet. Ettersom nettene blir mørkere, kan en sikkert regne med besøk. Blandt de innkalte arbeidere og deres familier hersker den største uro og forbitrelse over dette siste utslag av samarbeidet mellom okkupasjonsmakten og de "norske" sivile myndigheter.

Politidepartementet brygger på en ny forordning mot landets befolkning. Enhver som ved sin holdning gir grunn til mistanke om at han er uvennlig stemt mot den "nye tid", skal kunne innesperras (uten tidsfrist,) hvis dette ansees påkrevet av departementet eller den departementet be- myndiger. Det er vistnok meningen å innrede Bredtvedt som oppholdssted

for dem som blir rammet av denne forordning.

Justisdepartementet planlegger nye overgrep mot statens embetsmenn. Disse har etter grunnloven en sikret stilling, som naturligvis ikke passer inn i den nye tid. De skal ikke avsettes uten etter lov og dom. Dommerne er etter grunnloven ukrenkelige. Justisdepartementet ønsker å fjerne disse garantier for et virkelig fagstyre. Det er visnok hensikten å få stillet embetsmennene i samme stilling som tjenestemennene i stat og kommune er kommet for. De skal gjøres oppsigelige og avsettelige og underlegges de konstituertes disiplinærmyndighet. Både denne forordning og den som forberedes av Politidepartementet er selvfølgelig grunnlovsstridige og folkerettsstridige. En kan vel imidlertid ikke regne med at denne omstendighet vil avholde okkupasjonsmyndighetene fra å godta forordningene.

En jernbiner fra Askim, Karl Engen, er dømt til døden av den tyske marinekrigsrett i Tromsø. Samtidig er en rekke andre norske arbeidere dømt til mangeårige tukthusstraffer. Anklagen gikk ut på at de norske arbeidere, som befant seg på Svalbard, skal ha prøvet med å sette seg i besiddelse av en isbryter for å dra til England med den. Et benådningensandragende fra Engens forsvarer ventes avgjort av de tyske myndigheter i Berlin i nærmeste framtid. - Det meldes at fire kullbåter som for en tid siden forlot Svalbard med last har vært savnet! Det viser seg nå at de i god behold er kommet fram til Reykjavik på Island! I samme forbindelse meldes det at engelskmennene har satt seg fast på Björnøya. Forberedelsene til å motta quislingene når de er ferdige i Norge skal være i full gang.

Redaktør Gunnar Larsen og journalist Johan Borgen ("Mumle Gåsegg") i "Dagbladet" ble arrestert 2. september.

Tyske lønninger. En norsk arbeider som i vinter fikk arbeid i Tyskland, har vist oss et par av sine lønningsposer. For 2 uker, nærmere bestemt 115½ time hadde han en bruttofortjeneste på 87,98 Mark. Men så var det en mengde trekk av forskjellig art, som lønnskatt, borgerskatt, sykeforsikring, arbeidsløshetsforsikring, invalideforsikring, kontingent til arbeidsfronten osv., og disse trekkene utgjorde tilsammen 25.65 Mark eller nesten 30 prosent! Og likevel var dette sikkert en meget god lønning etter tyske forhold. Marken er omtrent så mye verdt i Tyskland som kronen i Norge.

Østfronten.

I den siste uken har rast voldsomme kamper over store deler av fronten, men tyskerne kan ikke notere framgang av betydning i noe kampavsnitt. Derimot bebudes det at hovedkvarteret om kort tid vel gi melding om store resultater. Kampene har vært særlig blodige i Leningradavsnittet, som tyskerne hevder er avskåret på alle kanter og er uten landforbindelse med de russiske hovedstyrker. Ellers heter det i rapportene, at "operasjonene forløper etter planen." Russerne på sin side benekter at Leningrad er omringet og at dets forbindelseslinjer mot øst er avskåret.

I hele området fra Smolensk til Gomel over en 600 km lang front er det marsjall Timosjenko som har initiativet. I forrige uke meldte russerne at 8 tyske divisjoner var ødelagt i dette område. De russiske rapporter er meget sparsomme når det gjelder stedsangivelser, men det er åpenbart at tyskerne er kastet tilbake på en rekke steder. Tyskernes forsøk på å trenge fram i området mellom Gomel og Kiew i retning av Ukraines hovedstad, Charkov, er etter de siste meldinger å døme stanset. I Dnøpepbuen har tyskerne gjort en rekke mislykkede forsøk på å sette over til elvas østside. Odessa ser ut til å bli et russisk Tobruk. I over en måned har kampene rast i byens omegn, men alle tysk-rumenske angrep er slått tilbake med store tap.

Det tyske hovedkvarter har ikke sendt noen samlet oversikt over de oppnådde resultater på en tid. Men "Deutsche Zeitung" anslo 14. september russernes tap etter 12 ukers krig til sammenlagt 6 millioner mann, derav 1½ million fanger. Selvsagt er disse oppgaver voldsomt overdrevet, men de har stor interesse i en annen forbindelse. En tysk militær sakkyndig skrev for en tid siden at de tyske tap bare var en tredjedel av de russiske. Dermed innrømmer han indirekte at tyskerne har tapt 2 millioner mann, et tall som ikke ligger langt fra russernes beregninger, som anslår tyskernes tap til 2,5 millioner.

Den engels-amerikanske støtte til Sovjetsanveldet begynner å gjøre seg gjeldende. En del tankbåter er allerede kommet til Vladivostok med flybensin fra Amerika og flere andre er underveis. I forrige uke kunne Churchill fortelle at mange hundre engelske fly enten var kommet til Sovjetsanveldet eller var underveis, og den 14. september meldtes fra London at et betydelig antall engelske jagere med engelske piloter var satt inn i kampene på østfronten. Tillsjøss er også engelsknekkene. Saledes er en rekke tyske båtersenket utenfor norsk kysten.

På den finske fronten har det heller ikke vært store forandringer. Finnene har hatt en del framgang øst for Ladoga og de hevder at de har avskåret Murmansk banen og Kvitehavskanalen, men dette er ikke bekreftet av russerne. Større interesse har ryktene om finsk-russiske fredsfølere krav på. Det er på det rene at det har vært slike fredsfølere og sannsynligvis er det Amerika som har formidlet dem. Like sikkert er det at tyskerne vil sette alt inn på å forhindre en finsk-russisk separatfred, som ville true tyskernes maktposisjon i Skandinavia og bety en vesentlig lettelse for Sovjetsanveldet. Dette er også bakgrunnen for at tyskerne setter alt inn på å erobre Leningrad. Hvis det lykkes oppnår de landforbindelse med sine styrker i Finland og vil letter kunne tvinge finnene inn under sin vilje. Og har tyskerne fått herredømme i Finland kunde også øke presset på Sverige. Det er ingen tvil om at det store flertall av det finske folk er krigstrett etter to blodige kriger som har kostet kanskje 50 000 unge menn livet og har gjort like mange til invalider for resten av livet. Mendet er mer enn tvilsomt og denne

stemning kan seire innenfor den politiske og militære ledelse i landet. De daglige arrestasjoner av såkalte "kommunistiske" elementer lover ikke godt. Sannsynligvis seirer den tyske innflydelse men likevel har man grunn til å regne med at Finnens innsats i krigen vil avta i tiden framover.

Roosevelt klarla gjennom sin siste tale Amerikas stilling til sjøkrigen. Den umiddelbare foranledning var tyske ubåt- og flyangrep på amerikanske handels- og marinefartøyer. Presidenten gjorde det klart at amerikanske fly og krigsskip ville ga til angrep på tyske og italienske ubåter, hvis disse befant seg i hva han kalte amerikanske "forsvarsfarvann". Presidenten definerte ikke nærmere dette uttrykk. Men etter hva der senere er framkommet i den amerikansk presse og gjennom autorative uttalelser er det på det rene at strekningen U.S.A. - Island er amerikanske forsvarsfarvann. Andre mener å kunne slutte av presidentens tale at alle sjøveier tilaksomaktens fiender er forsvarsfarvann. Under enhver omstendighet innebærer Amerikas beslutning en fullstendig endring av sjøkrigen i Atlanterhavet. I det nordlige atlantehav begrenses den engelske flåtes oppgave til å bevokte den korte strekningen Island - Storbritanien, mens de amerikanske stridskrefter overtar bevoktingen av strekningen Amerika - Island. Den nordlige atlantehavsvei er livsnerven i Englands kamp, og gjennom Amerikas beslutning er Englands forsyninger sikret. Dessuten innebærer beslutningen at England kan frigjøre fly og krigsskip til bruk på andre fronter.

Allerrede før Roosevelt's tale hadde det lyktes England i det vesentlige å nøytralisere den tyske ubåtfare. Senkningene av handelstonnasje i de tre siste måneder utgjør bare mellom 1/2 og 1/3 av senkningene det første kvartal i år.

Den umiddelbare virning av den større leveranse av krigsmateriell fra Amerika har vært de stadig økende bombeangrep på industristrøkene i Vest og Nordtyskland. Også tyske østersjøhavner er angrepet av Britiske fly. Samtidig har England kunnet sende et betydelig antall fly til østfronten.

Det engelsk-amerikanske samarbeide er nå regulert gjennom en vidtgående handelsavtale som nylig er avsluttet. Gjennom denne avtale og Amerikas sikring av sjøveien er Englands krefter konsolidert og en kan forutsi betydningsfulle begivenheter i den kommende tid hvori initiativet i stadig større grad går over til de allierte.

Sveriges forhold til de krigførende makter var etter krigsutbruddet mellom Tyskland og Russland uklart. - Det var åpenbart at sterke krefter ønsket en intimere forbinnelse med Tyskland. Grunnlaget for dette ønske var naturligvis vissheten om at felttoget mot Russland ville avsluttes like raskt som vettoget i vest og på Balkan. Russlands seige motstand og Englands og Amerikas hjelp har medført en omvurdering i Sverige av Tysklands muligheter for seier. Det avspeiler seg først og fremst i pressen som nu har en reservert holdning til Finnlands politikk, samtidig som den nazistiske agitasjon tilbakevises. Dertil kommer tyskernes brutalitet i Norge som har vakt enstemmig avsky i Sverige.

Tyskland har reagert på Sveriges ved voldsomme angrep i presse og særlig i radio, også Quisling har fått lov å uttale seg. Angrepene blir meget skarpt tilbakevist og Quisling blir gjort til latter i svenske aviser. Man påpeker at Quisling representerer en ubetydelig brøkdel av det norske folk og at Sverige ikke står i noen annen stilling enn den norske almenhet som også til stadighet utsettes for quislingenes trusler.

En har grunn til å tro at Sverige nå gjennomgår en gunstig politisk utvikling og at dets tilslutning til en demokratiske front blir stadig fastere.

Mordene på Viggo Hansteen og Rolv Vickstrøm har vakt en storm av forbitrelse og avsky i alle befolkningslag i Norge. "Henrettelsene" er likesom den såkalte civile undtagelsestilstand, uten hjemmel i folkeretten. Dessuten var rettergangen og den tyske offisielle begrunnelse for drapene i strid med det grunnleggende prinsipp for rettshåndhevelse. De ble begge dømt etter bestemmelser som trådte ikraft etterat de var arrestert. De kunne derfor ikke ha utført handlinger i strid med forordningen. Hvilke handlinger det dreier seg om har tyskerne ikke kunnet opplyse.

I hele den civiliserte verden, først og framst i Amerika og Sverige har drapene vakt enorm forferdelse og man sammenligner disse mord med henrettelsen av Edith Cavell i Belgia i 1915. Drapsmannendengang het von Blissing og forklarte senere at hensikten med denne brutalitet var "å skremme belgierne". Han tok feil og det vil den negang vise seg at Terboven har tatt feil. Istedenfor å kue det norske folk har han gjennom denne avskyelige handling sveiset det sammen i ubøyelig hat og forakt til den tyske krigsmakt for hvem intet middel er så gømont at den ikke kan bruke det.

Advokat Viggo Hansteen var født i 1900. Han tok juridisk embeds-eksamen i 1922 og ble høyesterettsadvokat i 1933. Han var ansett som en av vårt lands framste jurister og har utgitt en del skrifter om juridiske emner. - Han begynte tidlig å delta aktivt i arbeiderbevegelsen og spilte en framtreddende rolle i studentersamfundet fra 1920 til 1927. I 1928 og 1929 oppholdt han seg med Løvenskjolds stipendium i Russland og var samtidig lærer ved Moskva universitet. I 1933 ble han knyttet til Arbeidernes faglige landsorganisasjon som juridisk rådgiver og advokat, en stilling han senere har innehatt. - I det siste vanskelige år har han vært Landsorisasjonens faste punkt. Ikke bare arbeiderklassen, men hele det norske folk har grunn til å være Hansteen takknemlig for den innsats han har gjort i disse vanskelige måneder. Hans uestående dyktighet og klokskap har forhindret mange alvorlige tvister i det forløpne år. Han er myrdet av folk som i enhver henseende er han underlegne, men hans minne vil leve i Norge så lenge frihetstrangen er levende i det norske folk.

Rolv Vickstrøm er født i 1912, han var elektrisk sveiser ved Skabo Jernbanovognfabrikk. Han kom tidlig med i arbeiderbevegelsen, og ble regnet som en god arbeiderpartimann, men har ikke hatt noen tillitsverv før nyttår i år, da han ble formann i verkstedklubben for Skabo. Etter arbeidsstansen 1. mai ble han arrestert og satt fengslet i 29 dager. Som klubbformann oppfordret han arbeiderne ved Skabo til å fortsette arbeidet tirsdag før "undtagelsestilstanden" og fortsatte selv arbeidet.

Vickstrøm av av alle sine arbeidskamerater som en kjekk og real

Den 9. september ble det innført såkalt civil undtagelsestilstand i Oslo og omegn. Dens synbare følge for publikum var at en rekke fagforeningsledere og endel irettrædende personer ble arrestert og idømt langvarige fengselsstraffer uten at grunnlaget for dommene er offentliggjort. Et langt større antall er arrestert uten at de ennå er stilt for standrett. Arrestasjoner foretas og dommene avsies uten noen som helst påviselig grunn, bortsett fra at alle er motstandere av N.S. Tyskerne kan ikke fengsle alle motstandere av N.S. Noen må jo også være utenfor fengslene. Sannsynligvis betrakter tyskerne de som hittil er arrestert og som i tiden framover vil bli arrestert som betydningsfulle motstandere som det gjelder å knekke for derigjennom å knekke det norske folks motstand. Tyskerne tar feil igjen. De forstår ikke at intet er mere velegnet til å øke det norske folks motstand enn terrorhandlinger. På den annen side vil vi oppfordre alle gode nordmenn til å vise den største forsiktighet. Under de rettsløse forhold som hersker, kan en uoverveiet handling få lagt større følger enn en har tenkt seg. Vår politikk må være den stille motstands linje. Vi gjentar, vis den største forsiktighet.

Krig og bandittpolitikk.

Under denne overskriften skriver dr. Herman Harris Aall i Aftenpostens morgennummer 18. september i år.

Han omtaler folkrets viktigste dokumenter, Haageravtalene, og skriver "Til slike bestemmelser hører, at den private eiendomsrett skal være fredet til lands, krig skal ikke føres mellom privatfolk, men mellom statenes hærstyrker. Det er således i direkte strid med Englands prinsipp for krigsførsel; og fritt rov til vanns. "Right or wrong - my country"."

Vi har sett mye bli vridd og vrent på i denne tid, men maken til dette har vi aldri sett før. Han forteller først at privat eiendom skal være fredet til lands og sier så at dette er i direkte motsetning til Englands krigsførsel tilsjøs.

Derimot kan vi nevne at privat eiendom som altså er fredet til lands ikke kan beslaglegges i okkupert område av okkupasjonsmakten, som privat eiendom regnes også visse offentlige bygninger, således skoler. Vi finner det ikke nødvendig å påvise at denne bestemmelse er overtrådt av tyskerne.

Med hensyn til krigen tilsjøs vil vi nevne et eksempel fra før 9. april 1940: "Biaritz's" torpedering. Skipet gikk mellom Norge og Belgia. Begge land var dengang nøytrale. Tyske myndigheter i Oslo var forespurt om lasten kunne regnes for kontrabande og de hadde svart benektene. De hadde også anledning til å undersøke skipet. Idet skipet skulle gå ble det igjen rettet en forespørsel til de tyske myndigheter om lasten var nøytral. Det ble svart at alt var i orden.

Utenfor den hollandske kyst ble skipet torpedert av en tysk ubåt. Torpedoen hadde sikkert senket skipet, men mannskapet ville ha god tid til å komme i båtene. Tyskerne sendte imidlertid en torpedo til mot båten og alle mann måtte springe i sjøen. Det hele virket som om tyskerne ikke bare ønsket å senke båten, men også ville drepe mannskapet. Tyskerne gjorde ikke noe forsøk på å redde folkene som lå i sjøen.

Så lenge Norge var nøytralt senket ikke engelskmennene et eneste norsk skip, hverken i denne krigen eller i Verdenskrigen 1914-18. Vi siterer igjen herr Aall:

"Det er en "æressak", at krigen skal tjene folkenes utvikling, til større kultur. Kamp som ikke ledes av nogen idé, blir bandittgjerning."

Senkningen av de norske båtene "Bardø" og "Richard With" har vært slått stort opp i norske aviser. Senkningene er blitt betegnet som skjendselsgjerninger.

Det hele stiller seg imidlertid i et litt annet lys når en opplyser at begge båtene var lastet med våpen og amunisjon, og at de hadde soldater ombord.

Det er nå også sikkert at iallfall "Bardø" gikk i tysk konvoi. Det aljer fra ulykkene ennå ikke kommet sydover, men vi minnes "Prinsesse Ragnhild"s forlis ifjor høst. engang beslagla tyskerne alle livbåtene uten hensyn til den gamle regel: "Kvinner og barn først".

Den nye tids moral lyder: "Tyskere og tyske soldater går først." Det er mulig det er dette som er grunnen til at det druknet så mange norske.

Da tyskerne gikk mot Polen, sa den store tyske fører at krigen ikke skulle vare mer enn i 6 uker. Det gikk ikke slik.

I august 1940 sa føreren at i august senest i september ville England være erobret. Den tyske offensiv var kraftig, men det gikk ikke slik som føreren hadde sagt.

Men nå sa den store fører at innen utgangen av 1941 ville krigen sikkert være vunnet.

Idag kan vel ikke selv den mest optimistiske tysker tro at det vil gå slik.

Den 4. september 1940 sa Hitler under bredende jubel: "Når engelskmennene kaster 100 tonn bomber over oss vel kaste hundre, to hundre, tre hundre, firehundre tusen tonn over dem. Når de antriper våre byer vil vi raderé deres ut. Det vil komme en tid da en av oss må vike og det blir ikke det nasjonalsosialistiske yskland."

Idag er det det engelske flyvåpen som hamrer løs på Tyskland dag og natt, mens de tyske angrepp på England stadig blir svakere.

"Det vil komme en tid da en av oss må vike", sa Hitler.

For noen år siden sa Finn Halvorsen: "Ungdommen er bra med undtagelse av dem som har latt seg verve av nasister og kommunister." Denne uttalelse kom han selvfølgelig med før han ble kjøpt og betalt av tyskerne.

Sognepresten i Kvan er nasist. En søndag for en tid siden skulle presten prede og folket hadde sølet seg utenfor kirken og sto tause og uten å hils da presten kom til kirken. Kirken var tom, men da presten gikk tre av bygdefolket inn i kirken. Presten ble da nødt til å preke. I begynnelsen av prekenen gikk en av de tre ut av kirken. Litt etter gikk en til, og så fulgte den siste også. Presten ble altså stående å preke for tom kirke.

16. juli raste prostituert Lunde mot V-tegnet og sa bl.a. at det ikke kunne hjelpe noen å bruke et tegn, ingen kunne vinne krigen ved det. 17. juli ble V-tegnet proklamert som tyskernes merke som skulle bringe den seiren i "kampen mot bolsjevismen".

Departementet har bestemt at Kongsberg kommune skal kjøpe alle apotekerverer de trenger på apoteket Sølvkronen. Apoteket er blokkert av alle nordmenn da innehaveren er nasist.

6.

Siden vi nærmer oss jakttiden vil vi fortelle en liten jakt-historie som hante på Kongsberg ifjor. Under elgjakten ifjor skulle tyskerne drive jakt i Kongsberg skoger. Tyskerne er som bekjent snille mennesker; de gjorde heller ikke elgen noe ondt; de drepte iallfall ingen. Derimot fikk Kongsberg kommune en regning på 4000 kroner til dekning av tyskernes utgifter med å "utrydde skadeelg" i Kongsberg skoger.

Vi hørte forleden i radio fra Tyskland at det ble påstått at russerne drev den taktikk at de lot seg som de overga seg for så når de hadde lokket tyskerne ut av sine stillinger å begynne å fyre. Så feige var russerne, sa foredragsholderen.

Vi trodde ikke dette ble regnet for feighet i Tyskland, det er jo nettopp den taktikken tyskerne brukte her i landet. Vi glemmer ikke plakaten med "Vi er venner" og de hvite flaggene så lett.

29. august fortalte Olga Bjoner i radio i Oslo at under forrige krig rekvirerte russerne for 8 - 9 hundre millioner kroner i Litauen, og da kan en skjønne at landet var utplyndret, sa fru Olga.

Ja, det skjønner vi nok, men skjønner ikke fru Olga at Norge også engang blir utplyndret. Tyskerne har allerede "lånt" mellom 2 og 3 milliarder kroner i Norges Bank, foruten alt de har rekvirert uten å betale. Tyskerne har altså allerede plyndret Norge for mer enn 3 ganger så meget som russerne plyndret Litauen for under forrige krig.

Den nye fylkesmann i Finnmark, herr Bekeng kom ivår til Vadsø som flykesfulmektig og representant for den nye tid. Tidlegere bodde han i Vardø og var nærmest en lassis. I gleden over virkelig å få anledning til å spille en rolle i nyordningen, drakk han seg full på båten da han skulle overta sin nye stilling. Han prøvde også å voldta en dame ombord og måtte legges i jern. Slik ankom den nye fylkesfulmektig til Vadsø. Dette varformodentlig også den rette måte å opptre på etter den nye tids mening, da han altså nå er funnet verdig til fylkesmannstittlen.

Vinje i Telemark er kommet i en rar stilling under de nye tingenes orden. Bygdas ordfører av den nye tid fikk så mange ubehageligheter, bl.a. fikk han ikke tjenestefolk og mistet all omgang, at han sa seg fri for det ærefulle ver. I bygda finnes 3 nasister, men alle tre er slik andelig beskaftede at selv ikke nyordningen kan bruke dem. Bygda står derfor uten ordfører eller formannsråd. Det blir da heller ikke stillet opp noe budgett eller utskrevet skatter i år.

Tyskerne er allerede begynt å forsyne seg av radioapparatene som er innlevert. En stor sending radioparater er kommet til Gardermoen fra Stavanger, og i Oslo blir apparatene kjørt bort på tyske biler.

---ooOoo---

553

Mappe 5
Ekspl. 5B
Arg. 1941
O.V. Poth.
Jfr. 5x

NORSK TIDEND
Nr. 5 Lørdag 27. september 1941

Stillingen på østfronten

pr. 24. sept. ser slik ut: Etter at russerne i en måned har oppholdt den tyske offensiven i Ukraine ved Dnjepr, har tyske tropper nå klart å sette over elva på tre steder, første gang ved byen Kremensjug i retning av Ukraines hovedstad, Charkov. Denne offensiven har videre fortsatt i tre retninger: Mot Charkov hvor kampene i øyeblikket raser 120 km borte ved byen Poltava, sørøstover for å avskjære halvøya Krim og nordover for å innringe de russiske troppene som forsvarte Kiev. Både kan ikke tyskerne vise noen betydelig framgang i disse operasjoner, og når ved munningen av Dnjepr har russerne hatt flere vellykkete motangrep.

Siden havnebyen Odessa ble omringet i midten av august, har byens forsvar avvist over 100 tysk-rumenske angrep med meget mælelige tap for fienden. Forsterkninger og forsyninger blir stadig brakt til byen, og det blir ikke lagt alvorlige hindringer i veien for den russiske Svartehavsflåten.

Den næststørste byen i Ukraine, Kiev ble rømmet av russerne 20. sept. etter at kampene om byen hadde raste i over to måneder. Tyskernes melding om at 600 000 russiske tropper er omringet ved en tangoperasjon nord og sør for Kiev synes ikke å holde stikk. Tvertimot har sammenhengen sannsynligvis vært denne: Russerne var i og for seg sterke nok til å kunne holde Kiev enda i noen tid, men de valgte å trekke troppene østover over Dnjepr for å hindre at de ble omringet. En styrke som neppe oversteg 100 000 mann ble etterlatt i Kiev for å holde byen mens industrianleggene ble ødelagt og lagrene av levnetsmidler ført vekk. Stikk imot de tyske påstandene har det hittil lyktes russerne å hindre at de tyske troppene som rykket sørover fra Gmel og nordover fra Kremensjug nåttes, og størsteparten er den armeen som forsvarte Kiev.

er ikke blitt avskåret fra marsjall Budjennys hovedstyrker som holder en front fra Krim til Poltava. De tyske påstandene om "tilintetgjørelsesslaget" øst for Kiev springer ut av nødvendigheten av å motvirke inntrykket av tyskernes egne store tap.

I Smolensk-avsnittet har marsjall Timosjenkos tropper fremdeles initiativet. Både fra nord og fra sør nærmer de russiske troppene seg Smolensk, og en nå regne med at enhver trussel mot Moskva på denne fronten foreløpig er fjernet. Også lenger sør, ved Gmel, finner det stadig sted russiske motangrep, og russerne har skutt enkelte kiler meget langt inn i de tyske linjene.

I kampene om Leningrad kan tyskerne ikke vise noen framgang. De tyske tapene i dette frontavsnittet har vært meget store, russerne melder om en halv million mann, og i den siste uken ser det ut som om initiativet er gått over til russerne. Tallrike motangrep øst fra har også tildels lettet trykket på byen. Forsvaret av Leningrad later til å være angriperne jevnbyrdige når det gjelder panservåpen og artilleri, og russerne har åpenbart herrdømmet i luften over Leningrad. Også adskillige engelske og amerikanske fly er satt inn på dette avsnittet. Det er ikke mulig å ha noen mening om hvorvidt Leningrad vil holde, det avhenger blant annet også av hva tyskerne vil ofre på dette angrepet, men byen har i hvert fall meget rikelige forsyninger av matvarer og råstoffer og kan sikkert holde ut en temmelig lang beleiring.

Etter tre mislykte angrep som kostet tyskerne store tap, er det lyktes dem å få fast fot på øya Øsel i Rigabukta. Nabøya holdes enda av russerne, det samme gjelder Hangø på nordsiden av Finskebukta.

Om finnenes holdning har det svirret mange uholdbare rykter. Det herskeringen tvil om at stjerningen, først og fremst innenfor den

2
finske arbeiderklassen, er for øyeblikkelig innstilling av kampene, og hatet mot tyskerne brer seg blant større og større lag av befolkningen. Det har også fra amerikansk hold vært formidlet en viss kontakt mellom finske og russiske kretser. Men en må likevel slå fast at for de bestående kretser i Finland gis ingen vei tilbake. Før krigen brøt ut, ble det utspillet en politiske maktkamp som ble avgjort til fordel for de aktivistiske kretsene, og en kan vanskelig tenke seg at en kursendring nå er mulig. Finnene fører imidlertid ikke kampen med nevneverdig glød, og en kan i hvert fall fastslå at for øyeblikket deltar de ikke i kampene om Leningrad. De har stanset ved den gamle grensen på det Karélske Neset hvor det for tiden er helt stille. Finnenes deltakelse i krigen innskrenker deg til kampene nord for Ladoga og mellom Ladoga og Onega. De seiersmeldingene som ble utsendt fra finsk hold om framrykkingen på dette avsnittet ser ut til å ha vært adskillig forhastet. Finnene har enda ikke på noe hold hådd Murmanskbanen. De tyske troppene som kjenper lenger nord, ved Salla og i retning av Murmansk ved Ishavet, har heller ingen fremgang, og på enkelte avsnitt er de tyske troppene kommet i en meget vanskelig situasjon.

En oppsummering av situasjonen må fastslå at russerne nå holder fronten relativt bra unntagen i det sørlige Ukraina. Den tyske offensiven som satte inn i midten av august har med en kort avbrytelse fortsatt jevnt, og det øst-ukrainske industrionrådet er nå sterkt truet. Tyskerne har åpenbart konsentrert sine sterke krefter på dette avsnittet, og en kan gå ut fra at deres krigsmål går ut på å besette hele dette området før høstregnet setter inn. En kan ikke utelukke den mulighet at tyskerna har nå sine mål, det ukrainske steppelandet er ypperlig egnet for offensive panser-operasjoner. Herfra kan de tyskerne enten rykke videre østover mot Ural eller sørover mot Kaukasus og lojelildene. Her er imidlertid russerne og engelskmennene i ferd med i felleskap å bygge opp forsvaret av oljedistriktene, og det er neppe fare for at de i uoverskuelig tid er truet.

Til tross for fortsatt gode resultater legger ikke engang russerne selv skjul på at de er kommet i en temmelig kritisk situasjon. De russiske arméene er begynt å lide av en følelig mangel på panservåpen og ammunisjon og det er mulig de nå slå inn på den taktikk å trekke seg tilbake adskillig raskere enn hittil for å beskytte seg mot hel utslettelse. Der kritiske og amerikanske hjelpen kan ikke bli særlig effektiv før om noen tid, transportproblemen er meget vanskelig.

De tyske oppgavene og russernes tap er imidlertid hinsides enhver fornuft, og avslører i virkeligheten bare at de tyske tapene er meget alvorlige. Mellom fem og ti millioner deres egne oppgaver. Særlig er det gått hardt ut over de spesialutdannede kjernetroppene som spesielt er blitt meget følelig rammet ved slagene om Kiev og Leningrad. En nå imidlertid være klar over at tyskerne fremdeles står over betydelige reserver som enda ikke har vært i kamp selv om dette ikke er første rangs soldater. Den tyske krigsproduksjonen er også sterkt svekket på grunn av flyangrep og mangel på kvalifiserte arbeidere, men heller ikke her er stillingen enda direkte katastrofal.

Denne utviklingen er ikke annet enn hva de fleste militære eksperter ventet skulle ha inntrådt allerede på et meget tidligere tidspunkt, og ansvarlige britiske og amerikanske kretser har hele tiden advart mot en lettvindt og kortsiktig optimisme på grunn av russernes overraskende effektive motstand. Og den viktigste kjensgjerninger i denne forbindelse er at den russiske har tross store tap fremdeles er intåt, at den russiske strategi fra første stund har behersket situasjonen og tatt alle muligheter med i betraktning, mens tyskernes territoriale erobringer ikke på noen måte gir den fordel som svarer til de enorme tap de har lidt.

Tyskernes lange forbindelseslinjer volder dem stadige vanskeligheter. Ikke på noe sted har det lyktes dem å passivisere den russiske befolkningen som driver en systematisk sabotasje og geriljakrig. Befolkningen i Østersjøstatene har ikke på noen måte hilst tyskerne velkommen, hvert

3
inot fortsetter de krigen mot dem like energisk som russerne selv. Etter alle gjeldende er hverken noe russisk eller tysk sammenbrudd på østfronten nær forestående. Så lenge den russiske har ikke er tilintetgjort, er de tyske erobringer av relativt liten betydning.

Er Tyskland nær sammenbruddet?

Alle de motstridende referatene fra folk som nå reiser i Tyskland, har en tendens til å forvirre folk. Delvis høres enat stillingen på alle områder er påfallende normale og uten nevneverdige vanskeligheter. Fra andre hold kommer ryktene at mangelen på råstoffer og matvarer er katastrofal, at oppføyer hører til dagens orden, at alle Vest-Tysklands byer er utslettet. En må fastslå at ingen av delene er tilfelle. En kan ikke enda vente oppsiktsvekkende nyheter fra Tyskland selv.

Noen mulighet for umiddelbar hungersnød er ikke tilstede, og det er heller ikke å vente, bare et år siden Tyskland underla seg det meste av det europeiske fastland. På den andre siden er befolkningens fysiske motstandskraft undergravet gjennom år, og matvaresituasjonen er derfor adskillig alvorligere enn rasjonene i og for seg skulle tilsi.

Heller ikke når det gjelder råstoffer er situasjonen katastrofal, men mangelen på fett, koppar, nikkel, og først og fremst olje vil bli meget følelig i løpet av vinteren. Oljesituasjonen kan tenkes å føre til en direkte krise, men en sakner imidlertid pålitelige vurderinger av Tysklands evne til å framstille syntetisk olje.

Sterningen i folket er siden krigen i øst kommet over i et stadium av alminnelig uro og pessimisme. Hatet mot partiet brer seg i alle kretser. Men enda finns ingen tegn på noen opposisjonell massebevegelse. Tidligere erfaringer, bl.a. fra første og andre verdenskrig viser imidlertid at en slik massebevegelse kan oppstå og bli sterk i løpet av meget kort tid. I storindustrielle kretser møter nazipartiet en voksende motstand som det ikke vet hvordan det skal knække, og de stadige utskiftningene av generaler på østfronten og i de okkuperte land viser at noe lignende er tilfelle innenfor den øverste militære ledelse. Men noen militær-storkapitalistisk omveltning i Tyskland uten aktiv medvirken av brede befolkningslag er ikke tenkelig.

De tyske byene ligger ikke i grus like lite som London, birmingham eller Coventry gjør det. Men ødeleggelsene i vest-tyske industribyene og i de nordtyske havnebyene er større enn ødeleggelsen i engelske byer, og virkningen av dette er meget betydelig for de tyske rustnings- og tungindustri fremdeles er meget konsentrert. En kan regne med at produksjonen av krigsmateriell av forskjellige samvirkende årsaker nå bare er litt over halvparten av hva den var før sammenbruddet.

Sine største problemer, bortsett fra selve krigsoperasjonene, møter tyskerne imidlertid i de okkuperte land, og det som skjer her vil i meget høy grad bidra til sammenbruddet når det engang kommer. Overalt møter tyskerne skjulte sabotasjeaksjoner (og slow-kompanier) som de ikke kan stille noe opp mot. Disse på de arbeidsløse som arbeider for tyskerne på stadig ned tross alle forholdsregler. I land hvor situasjonen er mere tilspisset brer også direkte sabotasjeaksjonene seg antallet jernbanulykker i Frankrike, Belgia, Hellas o.s.v. vekser i en forbløffende grad.

Den terror tyskerne møter denne stadige passive motstanden med, skjerper bare deres egne vanskeligheter. Hver uke faller nå mange dødsdommer i Frankrike, Tsjekkoslovakia, Hellas. I generalguvernementet Polen opererer enda polske geriljatropper som bringer stadige forstyrrelser i forsyningsene til østfronten. I Jugoslavia er krigen enda ikke slutt, og de tyske og quislingiske myndighetene står hjelpeløse tross de kraftigste forholdsregler. Alene standrotten i Zagreb i Kroatia har allerede felt over tusen dødsdommer, og i fjellene i Serbia, Bosnia, Herzegeovina, og Makedonia driver fremdeles tallrike væbnede friskarer. Det lever i disse

strøkene århundreders tradisjon for denne form for krig. Også i Bulgaria per hatet mot tyskerne om seg, landet er erklært i unntakelsestilstand og standretten arbeider hver dag. Bondebefolkningen som fra gammel av er russisk-vennlig er kommet i bevegelse, og tyskerne kvier seg for å trekke Bulgaria med i krigen mot Russland, noe som egentlig skulle ha funnet sted for lang tid siden. I Tysklands "allierte" stater må tyske holde stadig større styrker etter hvert som beretningen fra fronten når fram, og hverken ungarske, slovakiske eller rumenske tropper nå lenger i første linje.

Og i Italia har Mussolini trukket seg tilbake nesten i passivitet, med brutt og forvirret, under oppsyn av Gestapo, mens flere av fascistpartiets spisser og en rekke generaler med marsjall Badoglio i spissen sitter arrestert, og befolkningen utsuges av tyskerne like grovt som i noe beseiret land.

Enda er krigen ikke kommet inn i sitt ^{siste} avgjørende avsnitt. Men i hvert fall er det nå klart for alle parter at nazistene har tapt krigen. Tyskland svekkes for hver dag tross militær framgang, mens England, U:S:A. og Sovjetsanveldet er iferd med å bygge verdens største krigsmaskiner.

Forordningen om unntakelsestilstand

som ble proklamert 2. aug. var fra første stund ment som et våpen i kampen mot fagorganisasjonen. Den konfliktsituasjonen som oppstod i juni med arrestasjonen av endel av fagbevegelsens fremste tillitsmenn og kravet om lønnskompensasjon, hadde vist tyskerne at deres planer om langsont å erobre fagbevegelsens apparat innenfra og omdanne det til nazistisk arbeidsfront var dømt til å mislykkes. Forut for disse begivenhetene hadde det gått måneder med sterk spenning hvor fagorganisasjonens ledelse ved en elastisk politikk hadde klart å ri alle stormene og samtidig bevare det som i denne tid var et vesentligste: organisasjonens beståen. Det gjaldt ikke her om å føre en romantisk, kortsiktig paradedpolitikk, men om å bevare en organisasjon som i denne vanskelige tiden kunne vareta arbeiderklassens interesser, være et uttrykk for arbeidernes solidaritet og en støtte under det voldsomme politiske presset de var utsatt for. Resultatet av at fagorganisasjonen kunne fortsette nesten et år etter Quislings maktovertakelse, var en enestående sammenveising og aktivisering av arbeiderklassen, som gjorde dens selvbevis og klar over sine mål og sin makt. Fagorganisasjonen var den eneste virkelig tydelige maktfaktor som tyskerne tørnet sammen med her i landet etter besettelsen under sin virksomhet for å gjennomføre sine politiske planer.

Tyskernes økonomiske og militære apparat trengte fagorganisasjonen, og de ville strekke seg meget langt for å unngå vanskeligheter, menderes politikk førte ikke fram, og de måtte gripe til de mest drastiske midler for å få knust denne sin farlige motstander. Etter at forordningen om unntakelsestilstanden var kommet, ventet de bare på en tilfeldig foranledning for å slå til.

Den melkestreiken som bredte seg i Oslo 8. og 9. september var en spontan aksjon på arbeidsplassene som protest mot den vilkårlighet som begynte å prege arbeidsforholdene. Ingen av de tillitsmenn som ble arrestert og dømt i forbindelse hadde hatt noen del i organiseringen av streiken; tvert imot gikk den faglige ledelses holdning ut på straks å få stanset aksjonen som jo direkte brøt med den politiske ledelsen hadde fulgt. Den visste, hva arbeiderne på arbeidsplassene ikke kunne vite, at tyskerne bare ventet på en foranledning til å setteterrorapparatet igang.

Foranledningen var der og tyskerne slo til. De fleste av arbeidernes fremste tillitsmenn i Oslo ble arrestert, ikke bare de faglige - deri innbefattet hele Landsorganisasjonens sekretariat - men også tidligere

politiske ledere ble tatt: Arbeiderpartiets formann Einar Gerhardsen, dets sekretar Hjalmar Lyrendahl, Arbeiderbladets redaktør Bjarne Jullum, forlagssjefen Kobbjorn Fjeld, Fagbevegelsens apparat ble ensrettet under ledelse av et uansvarlig null Odd Fossum og de få overløperne fra arbeiderbevegelsen: Erling Olsen, Kaare Rein, Haakon Meyer o.s.v. En mengde tillitsmenn og funksjonærer ble avsatt, mens andre måtte fortsette med revolveren i ryggen.

Men for å gjennomføre en slik aksjon krevdes terror av en ganske annen brutal art enn ved de nazionveltninger som tidligere hadde funnet sted. En tillitsmann fra arbeidsplassen, klubbformann ved Skabo jernbanevogntross for at det ikke hersket tvil om at han ingen andel hadde hatt i organiseringen av streiken som han tvertimot hadde advart mot. Samtidig ventet tyskerne forbitrelse seg mot den mann som i den forløpne tid hadde vært den virkelige leder av fagorganisasjonens kloke og langsiktige politikk, norsk arbeiderbevegelsesledende mann under okkupasjonen, Viggo Hansteen, Landsorganisasjonens juridiske rådgiver.

Ikke engang tyskerne var istand til å anklage Hansteen for ansvaret for streiken; de hørte han etter påstander om tidligere forseelser som de selv var klar over var helt løgnaktige. Menderne innrømmet de at hele unntakelsestilstanden var satt i scene for å få knekket fagbevegelsen og at dette bare lot seg gjennomføre ved å myrde dens ledende mann.

Med disse to mordene som i hver detalj ble utført med en barbarisk grusomhet som bare tyskere er istand til, med de mange hårde og vilkårlige tukthusdommene mot arbeidere og tillitsmenn og innesperringen og mis-handlingen av hundrevis av andre, er arbeidernes kamp kommet over i et nytt avsnitt. Deres organisasjon er tatt, men deres samhold, deres kampvilje og selvbevissthet er styrket. Fra alle arbeidsplassene kommer enstemmige referater om en fast, inngitt, politisk bevisst holdning. Uover-ten å vente, imens styrkes kontakten mellom dem, og på alle områder hvor det kan gjøres en innsats, stor eller liten, der blir den gjort enstemmig og kompakt slik at den blir temmelig fjellig for de tyske og halv-tyske myndighetene. Det blir ingen lett oppgave for de tyske og halv-tyske myndighetene. Det blir ingen lett oppgave for Fossum får å løse.

De to myrdede er ikke død forgjeves. I alle lag over hele landet hardet reist seg en stemning av hat og kampglød mot undertrykkerne, og skuddene har gitt gjenlyd over hele verden som få begivenheter selv i vår oppvekkede tid. Men først og fremst har de ved sin innsats og sin død hevet den norske arbeiderklassens kamp opp på et nivå som vil få den største betydning for dens framtidige stilling i landet.

Under unntakelsestilstanden nyttet tyskerne høvet til å rydde opp i en rekke andre institusjoner, arbeidsgiverforeningen, håndverkerforbundet, universitetet, Nasjonalhjelpen, Folkhjelpen o.s.v. Kommunistiske ledere ble innsatt og mange ble arrestert, bl.a. Universitetets rektor og en rekke professorer, Nasjonalhjelpens formann politimester Wainhøven, flere redaktører og journalister i Oslopresen o.s.v.

Hendelsene i fagorganisasjonen og på andre områder kom sikkert på tverke for N.S. som vet at det ikke er istand til å holde institusjonene gående på normal vis. Men det virkelige innholdet i det som er skjedd, er at tyskerne overalt har overtatt en enda mere direkte kontroll av samfunnslivet og at N.S.'s muligheter for på egen hånd å få gjennomført noe er ytterligere sterkt begrenset.

På alle områder må et norske folks kamp nå få andre former. Den åpne kamp og den utilsårlte sabotasje av tyskerne og quislingene er ikke lenger mulig. Den utvidede myndighet som S.S. og det tyske politi har fått, betyr at i realiteten er standretten fremdeles i funksjon. Uforsiktede og provoserende aksjoner vil utløse terrorforholdsregler som rammer enkelte grupper unndig hardt og lammer vår forsatte arbeid for frihet og selvstendighet.

Men samtidig vet vi at disse desperate forholdsregler betyr at sluttkampen nærmer seg, og de har bare bidratt til å ståsett folket. Ikke ved noen midler vil tyskerne nå kunne klare å nazifisere ennog bare en liten

brøkdelen av befolkningen utover de få som allerede har solgt seg. Det er ikke nå lenger tidspunktet for enkeltaksjoner; det gjelder for alle å forberede seg på den tid vi i folleskap skal ta oppdenavgjørende kampen, og i ventetiden holde oss våkne, bevisste og best mulig underrettet om alt som skjer.

Matsituasjonen.

Undersøkelser på de hold hvor man skulle være best underrettet viscrat grunnen til den vanskelige matkesituasjonen i Oslo er følgende:

1. Melkeproduksjonen er alltid på det laveste i august-september.
2. Produksjonen er sunket sterkt p.g.a. kraftmangelen.
3. Melkeforbruket var før rasjoneringen over 50% større enn normalt, p.g.a. mangelen på te og kaffe og fettholdige matvarer.
4. Smørproduksjonen var sunket så lavt at det var fare for at rasjonen måtte settes ned; den innsparte melken må brukes til å avhjelpe mangelen på melerismør.

Ryktene om eksport av fløte til Finland er ikke riktige, heller ikke om bruk av melk og smør til ammunisjonsfabrikkene o.l. Leveransen til tyskerne dreier seg om ca 10%; de er nå regulært. Derimot er det ingen tvil om at storparten av ostene går til tyskerne og osteproduksjonen har i år vært meget høy.

Det alvorligste i vinter vil bli at tyskerne tar kjøttet og store mengder fisk. De tysk kjøttlagre i Norge skal alltid hodes fylte; for øyeblikket bruker tyskerne mindre enn normalt og det meldes at det stadig blir kjørt rattent kjøtt på sjøen for å gi plass for friskt. Av fisk og fiskevarer (tran, hermetikk) eksporteres store mengder. Eksporten av sild er så stor at den norske fettplanen for vinteren ikke kan holde.

Når til dette kommer tyskernes store innhugg i forsyningene av mel, poteter og grønnsaker, er det klart at vi går en meget vanskelig vinter imøte.

Mobiliseringen av norsk arbeidskraft til Russland.

Innenriksdepartementet legger for tiden siste hånd på en forordning om innkallelse av norsk arbeidskraft til arbeid bak de tyske stillinger i Russland. Dette kalles "Arbeidstjeneste" og man ser da hva de virkelige nølene for arbeidstjenesten er. Det er ikke enda brakt på det rene hvor omfattende tvasutskrivningen vil bli eller hvilken form man vil velge om man skal ta bestemte årsklasser eller bestemte arbeidsgivere.

Tyskernes mangel på bensin.

Det forestår nye innskrenkninger i bensinrasjoneringen, bl.a. for postvesenet. Tysk politi er begynt å kontrollere den tyske bilkjøringen; det stopper stadig tyske biler og motorsykler på gatene for å få bevis at det freieres og om nyttekjøring etter ordre.

Tyskerne har alt før opptatt fortegnelse over generatorbilene i Norge, og nå også over generatorer og generatordeler under bygning. Det skal legges depoter av generatorknott rundt om i landet. Tyskerne vil åpenbart gå over til generatorbiler, ihvertfall i tungtrafikken.

Metallene.

Tyskerne har alt gått igang med å inndra kirkeklokkene og skillenlytter og er på jakt etter metaller overalt. I en "konfidensielt" skriv til departementene blir det forlangt at man skal samle inn betallgjester i departementene sarlit kopper, bly og tinn. Særlig nemmes askebegre, i offentlig administrasjon, både i stat og

kommune, skal lignende innsamlinger bli satt igang. Det blir samtidig erklært at metallene skal gå til norske formål - men hvorfor skal de skrivet holdes strengt hemmelig?

Det norske flagg blir erklært ulovlig?

I justis- og sjøfartsdepartementene er det kommet forbud mot å gå med norske flagg. "Fritt Folk" forklarer at merkene skal bli forbudt sammen med "nisselug".

Skolene.

4 høyere skoler som blitt stengt. De to første var Ullern og Regdalsengen, hvor livet var blitt uholdelig for de nyutnevnte NS-rektorene. Men de måtte også ta andre skoler med uholdelig ledelse forby. Den ene ble Vahl skole, hvor paskekvadet var blitt slått falt ned på skolen på ordre flagget for Viborgs fall. Den andre var Pess, hvis eneste forbrytelse var at den holdt til om ettermiddagen i samme bygning hvor flagget ble skåret ned om forrige dagen.

Universitetet.

Rektor har best Schancke oppnevnt den nylig konstituerte professor Adolf Hoel. Ellers har ingen forandringer enn funnet sted etter arrestasjonene.

IB. KINOSTREIKEN FORSETTER. Den skal kunne alle tyske filmer.

Avisene har fått så mange oppsigelser at de nå bare mottar den skriftlige

En tysk ofriser med jofakert har begått selvmord ved å hoppe ut fra bygdebyggen. En gjeld rett tilbake.

Under unntagelsestilstanden skjnt det tyske politi ved Majorstua en sivil tysker som ikke god stoppe på anrop.

Det er foretatt flere arrestasjoner i anledning av at det stadig reiser unge folk til England. Blant dem er overklareren ved kampen og hans sønn, og passasjersjef Heide i Fred. Olsen og hans sønn.

På Grani (tysk fengsel for norske fanger) er fangene delt i forskjellige grupper; Gislens forsikringsbehandling, den eneste av fangene har noget navn vedfart, og mishandlinger har ikke vært sjeldne.

Et norsk skip på D. O. O. team er kommet til London etter i fjorten dager å ha vært holdt fast av de franske myndigheter i Dakar i Fransk Vest-Afrika. De franske myndigheter hadde fjernet visse maskindeler fra skipet for å hindre det å forlate havnen, men den norske første maskinisten laget et forlisningstøt av disse delene. Så reddelte man skipet myndighetene at maskinene måtte prøvkes og på om å felle belegg lagte delene utgjort. Disse delene skulle så igjen overlates til de franske myndigheter, men de fikk statoden korpene. Skipet forlot Dakar, men etter omtrent ni til tjani dukket et fransk patruljeskip opp og ga signal at damporen skulle stoppe. Den fortsatte imidlertid, og Vichy-skipet skjnt seks granater. Nordmennene anropte nærmeste britiske stasjon, og en britisk jagor som kom til eskorterte skipet til britisk havn.

Nyhетene

Radioapparatene er utslagslagt over hele landet. Samtidig har avisene begynt å lyve enda frekkere enn før - ikke de forfalskede tapslistene fra "Richard With" og "Bardy" - ut fra den betraktning at det norske folk

nå ikke har lov til å kontrollere meldingene. Avisenes nye tone er blitt understøttet ved den opprensning som har funnet sted i redaksjonene, b.a. er nå også redaktørene for "Aftenposten" og "Morgenbladet" arrestert. Nazisten Endejs er blitt politisk redaktør av "Aftenposten". Den tyske sensuren er samtidig blitt enda mere grundig.

Det er viktig at folk er klar over dette når de leser avisene, helst burde en holde opp å lese dem. Naturligvis når nyhetene fra London og Moskva nå som før fram til folk ved muntlige referater, men først og fremst gjelder det at de skrevne informasjonen blir spredt videst mulig. Spør for at "Norsk Tidend" blir lest overalt.

Rykter er farlige i denne tiden og kan gjøre mye skade. Når nyheter fortelles videre, spør for at de fortelles nøyaktig i den form en har hørt eller lest dem. Vær på vakt mot alle overdrivelser, fortell ikke videre ting som en har grunn til å tro ikke er helt nøyaktige.

Mange rykter som svirrer er satt ut av tyskerne og er ledd i deres nervekrig. Andre springer bare ut av folks ønskedrømmer. Begge deler svekker fronten. En pålitelig nyhetstjeneste må bygge på nøkternhet.

FRA LONDON

25. sept. kl. 19.30

Tyskerne er nå kastet tilbake over elva Dvina på Midtfronten.

Det arbeides med forbedringer av havna i Arkangelsk i Nord-Russland. Den vil muligens kunne holdes åpen i vinter.

Den østerrikske fagbevegelses utenriksrepresentasjon sender en sympati-erklæring til sine norske kamerater i anledning av tapet av Hansteen og Wickström.

26. spt. kl. 8.30

Det britiske kolk setters tar pris på deltagelse det norske folk har vist overfor britiske flygere som er omkommet ved den norske kyst.

Berlin innrømmer nå at geriljatropper nå fører regulær krig i Jugoslavia. Andrevis av tsjekkiske arbeid ere er arrestert for sabotasje.

Tyskernes terrorhandlinger kan ikke bremse "Ta det med ro"-bevegelsen.

Motstanden mot NS er sterk overalt, ikke minst i kristelige kretser. En emissar på Vestlandet, Ragnar Fose, meldte seg inn i NS og begynte å blande propaganda inn i sine oppbyggelser. Resultatet var at han ikke fikk noen tilhørere og måtte slutte som emissar. Han ernærer seg nå som skoliseseslger.

— 0 —

DETTE BLAD ER IKKE DITT Det skal sirkulere.

Vis det til alle dine venner og la det så gå videre. Det er en for- brytelse å arkivere eller gjemme illegale aviser idag, ford det er umulig å skaffe tilveie så mange eksemplarer at behovet blir dekket.

LES OG SEND VIDERE!

Østfronten pr. 7. okt.

De gigantiske operasjoner som Hitler bebudet i sin tale, viser å bestå i et omfattende angrep mot Moskva som satte inn onsdag 1. okt. Dette angrepet, som ifølge ubekreftede meldinger skal omfatte 100 divisjoner d.v.s. to millioner mann, og 5000 stridsvogner under kommando av marsjall von Bock, arter seg som en gangoperasjon nord og sør for smolensk. Utgangspunktet for angrepet i sør er området rundt byen Roslavl som ligger 120km. sør for Smolensk.

eller 70km sør for Jelnja, utgangspunktet for marsjall Timosjenkos motangrep. Den nordlige armen av angrepet går ut fra Waldai-høyden sørøst for Ilimensjøen, midtveis mellom Smolensk og Leningrad.

Det er ikke sendt un noen melding om kampene hverken fra russisk eller tysk hold, men det synes klart at angrepet først uke har brakt meget liten framgang for tyskerne. Imidlertid kan det ikke være tvil om at de tyske forberedelsene er meget grundige - til tross for de stadige russiske motangrepene i disse områdene, og at stillingen kan komme til å bli kritisk for marsjall timosjekos tropper.

Tyskernes opprinnelige plan var å innta Moskva med en mere omfattende gangoperasjon etter at Leningrad var erobret i nord og Donetz-området i sør. Men dette ville i alle fall bli en meget langsiktig affære, og det gjelder å erobre Moskva før vinteren setter inn. Derfor er også tyske tropper fra Ukraina hvor motstanden var overaskende hård og hvor vinteren er mindre truende, ført nordover til midtavsnittet.

Fra marsjall von Rundstedts armeer den 18. aug nådde vestbredden av Dnjepr, og tyskerne ikke gjort synderlig store framstøt på dette området. Marsjen mot Charkov går meget langsomt, Poltava ble erobret av russerne først den 29 sept og kampen om og ergangen til Krim-halvøya er også ikke så stort til tross for at tyskerne igangsett flere motangrep som åpenbart betyr en betydning fare for tyskerne - delvis fra nord med styrkene som holder Poltava, delvis fra øst mot styrkene som angriper Krim.

Det meldes at tyskerne fra rumenske og bulgarske havner forbereder et nytt langangforsøk på Krim, som er av den største betydning for et senere framstøt mot Kaukasus' olje. Menden russiske Svartehavflåten er enda uskadt, og tyskerne har neppe fly til et framstøt fra Litta så lenge kampene raser på midtfronten.

I Odessa har russerne ytterlig forsterket sine stillinger og tildelt rumenerne nye alvorlige tap. Dessuten holder russerne enda en 300km lang kile inn i det området tyskerne har erobret, nemlig gattbredden av Dnjepr fra munningen og helt til Dnjepropetrovsk. Denne kilen betyr fare for den tyske oppmarsjen mot Krim.

Angrepet mot Leningrad som satte inn med erobringen av Narva 21. aug. har avtatt betydelig i styrke, og de siste russiske motangrepene har trengt fienden tilbake over hele fronten. Særlig betydningsfull var gjennombruddet av den tyske fronten 1. okt. da det lyktes russerne for en tid å holde den direkte forbindelsen Leningrad-Moskva, slik at forsvaret av byen kunne erstattes av friske tropper. Skadene i Leningrad er enda ikke av særlig stort omfang, og det er rikelig med forsyninger, selv om det nylig er innført rasjonering av matvarer i byen. I Russland forøvrig er ingen rasjonering.

På finskefronten melder finnene at de har inntatt Karelens hovedstad, Petrozavodsk, men kampen pågår enda i dette området. Også her er forøvrig tyske styrker nå satt inn. På Murmanskfronten er et tredje angrep kastet tilbake over Litza-elva som ligger 20km øst for den finsk-russiske grensen og 65km fra Murmansk. Lenger sør trenger imidlertid russiske tropper stadig langt inn på finske områder, og kampene har rast endog ved Salmijarvi ved den finsk-norske grensen. Tyskerne har her store vanskeligheter med å få tilført forsterkninger. Det gjelder imid-